

SERVETİFÜNUN ŞİİRİ, ÖĞRETİCİ METİNLERİ

- Devrin baskıcı şartlarından dolayı sanatçılar “Sanat, sanat içindir.” anlayışına bağlı kalmışlardır.
- Parnasizm, sembolizm akımlarından etkilenmişlerdir.
- Nazım birimi olarak dize kullanılmış, divan edebiyatı nazım biçimleri terk edilmiş; sone, terzarima, triyole gibi Batı edebiyatından alınan nazım biçimlerine yer verilmiştir.
- Aruz ölçüsünü başarıyla kullanmışlardır.
- Her şeyin şiirin konusu olabileceği anlayışıyla şiirin konusunu genişletmişler ancak dönemin siyasi baskıları nedeniyle şiirlerinde genellikle bireysel konuları, melankoliyi, acıları, üzüntüleri işlemişlerdir.
- Divan edebiyatı nazım biçimlerinden müstezadı geliştirip Fransız serbest şiirine benzeyen “serbest müstezadı” kullanmışlardır.
- Nazmı nesre yaklaştırmışlardır.
- Şiirde musikiye önem vermişlerdir.
- Kafiye için olduğu anlayışını benimsemişlerdir.
- O zamana kadar kullanılmamış sözcük ve tamlamalara yer vermişler; imgelerle yüklü, süslü, sanatlı bir dil kullanmışlardır.
- Resim sanatından etkilenmişler, “resim altına şiir yazma-pitoresk” geleneğini başlatmışlardır.
- Mensur şiir türünü geliştirmişlerdir.

Dönemin şairleri:

Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Ali Ekrem, Hüseyin Suat, Süleyman Nazif, Faik Ali, Hüseyin Siret, Ahmet Reşit, Celal Sahir, Süleyman Nesip

NOT

Anjanbuman:

Şiirde bir cümlelin bir dize ya da beyitte bitmeyip diğer dize, beyit veya bentlere kaymasıdır. Türk edebiyatına Fransız edebiyatından geçmiştir. Servetifünun Dönemi’nde Türk şiirinde kullanılmaya başlanan bir tekniktir. Servetifünun edebiyatının en önemli şairlerinden Tevfik Fikret’in şiirlerinde bolca anjanbuman bulunur.

Dekadan Tartışması:

Fransızcadaki “Decadent” kelimesinden gelen “dekadan”, “düşkünleşmiş” demektir. Dekadan, Fransa’da sembolizm akımı çerçevesinde eser veren yazarlara, alışılmış edebiyat anlayışının dışına çıktıkları ve manasızlığa düştükleri gerekçesiyle verilen isimdir. Türk edebiyatında ilk defa Ahmet Mithat Efendi tarafından Servetifünuncuları tenkit amacıyla kullanılan bu kelime, sonrasında Servetifünun edebiyatını ve temsilcilerini beğenmeyen herkes tarafından kullanılmaya başlanır.

NOT

Tanzimat-Servetifünun Şiirinin Karşılaştırması

- Tanzimat şiirinde divan edebiyatı nazım şekilleri, Servetifünun’da ise serbest müstezat ve Batı nazım şekilleri kullanılmıştır.
- Tanzimat I. Dönem şairleri sosyal, II. Dönem şairleri çoğunlukla bireysel, Servetifünuncular da tamamen bireysel konuları işlemişlerdir.
- Tanzimatçılar başarılı olamamaları da sadeleştirmeden yana olmuş, divan şiirine göre daha sade bir dil kullanmaya çalışmış ancak Servetifünuncular son derece süslü ve sanatlı bir dil kullanmıştır.
- Tanzimat I. Dönem şairleri “sanat toplum için”, II. Dönem şairleri “sanat sanat için”, Servetifünuncular da “sanat sanat için”, anlayışıyla hareket etmiştir.
- Tanzimatçılar “Her güzel şey şiirin konusudur.” anlayışını benimsemiş, Servetifünuncular ise şiirin konusunu daha da genişletmişlerdir.
- Her iki dönemde de şiirler aruz ölçüsüyle yazılmıştır.
- Tanzimatçılar “beyit”i, Servetifünuncular “dize”yi esas almış ve şiiri düzyazıya yaklaştırmışlardır.
- Her iki dönemde de parça güzelliği yerine bütün güzelliği dikkate alınmıştır.

TEVFİK FİKRET (1867 - 1915)

- Servetifünun edebiyatının en önemli şairidir.
- Türk şiirine bilim, fen, teknikle ilgili kavramları sokmuştur.
- Servetifünun Dönemi'nde (1896-1901) "sanat için sanat" anlayışını, Servetifünun'dan sonra ise "toplum için sanat" anlayışını benimsemiştir.
- Serbest müstezadı şiirlerinde ilk defa başarıyla uygulamıştır.
- Aruzu başarıyla kullanmış, hece ölçüsüyle de şiirler yazmıştır.
- Parnasizm akımından etkilenmiştir.
- Nazmı nesre yani **şiiri düzyazıya başarıyla yaklaştırmış**, manzum hikâyeler yazmıştır.
- Şiirlerinde noktalama işaretlerine, biçimsel mükemmelliğe, tasvi-re önem vermiştir.
- Rezaizade Mahmut Ekrem ile başlayan "resim altı şiir yazma" geleneğine bağlı kalmış, bazen kendi yaptığı tabloların altına da şiirler yazmıştır.
- Kimi zaman konuşma diline yaklaşan sosyal içerikli şiirlerinde geçim sıkıntısı, fakirlik, sokak dilencileri, aile, kadın ve köy gibi konuları işlenmiştir.
- **Şermin:** Hece ölçüsüyle, yalın bir dille yazılmış çocuk şiirlerinden oluşmaktadır. Çocuklara seslenen, didaktik bir şiir kitabıdır.
- **Ramazan Sadakası, Balıkçılar, Hasta Çocuk, Verin Zavallılara, Nesrin** adlı şiirleri **manzum hikâye** türünde yazdığı şiirleridir.

Eserleri

Şiirleri: Rûbab-ı Şikeste, Haluk'un Defteri, Rûbab'ın Cevabı, Tarih-i Kadim, Doksan Beşe Doğru, Şermin (Çocuk şiirleri)

CENAP ŞAHABETTİN (1870 - 1934)

- Servetifünun şiirinin Tefvik Fikret'ten sonraki en önemli şairidir.
- Şiirlerinde müzikaliteye önem vermiş, müzikalite bakımından aruzu daha yetkin bulduğundan bütün şiirlerini aruzla yazmış hatta **bazı şiirlerinde aruzun birden çok kalıbını kullanmıştır.**
- Heceyi "parmak hesabı" olarak niteleyerek küçümsemiştir.
- "Sanat sanat içindir" anlayışıyla hareket etmiş, sade dil anlayışına karşı çıkmış ve şiirde oldukça ağır bir dil kullanmıştır.
- Alışılmadık tamlamalar ve mecazlar kullanarak eski sözcüklerle bir şiir dili oluşturmuştur.
- 1908 yılından sonra Yeni Lisancılarla dil konusunda sert tartışmalar yaşamıştır.
- **İlk parnas şairimiz** olan sanatçı, sonraları **sembolizme** kaymıştır.
- Baudelaire ve Verlaine'den etkilenmiş, şiiri nesir ve musikinin kaynaşması olarak görmüştür.
- Serbest müstezadı ve soneyi başarıyla kullanmıştır.

- "Şiir, sözcüklerle yapılmış bir resimdir." anlayışına bağlı olarak "tablo şiir" yazmıştır.
- **Elhan-ı Şita** edebiyatımızda doğayı anlatan en güzel şiirlerdendir.
- Toplumsal konulara yer vermemiş, aşk ve doğa konularını ele almıştır.

Eserleri

Şiirler: Tamat (şiir)

Düzyazı: Evrak-ı Eyyam, Nesr-i Harp, Nesr-i Sulh, Tiryaki Sözleri

Tiyatro: Körebe, Yalan, Küçük Beyler

Gezi Yazısı: Suriye Mektupları, Hac Yolunda, Afak-ı Irak

SÜLEYMAN NAZİF (1869-1927)

- Namık Kemal'i örnek almış; eserlerinde vatan, millet, hürriyet konularını işlemiştir.
- Servetifünun topluluğuna katıldıktan sonra bireysel konular üzerinde durmuştur. Topluluk dağıldıktan sonra ise "toplum için sanat" anlayışıyla eserler vermiştir.
- İtilaf Devletlerinin İstanbul'u işgal etmelerini protesto için yazdığı "**Kara Bir Gün**" makalesinden dolayı Malta'ya sürülmüştür.
- Malta'da sürgündeyken yazdığı "**vatan**" konulu **şiirleriyle** tanınmıştır.
- "**Cenk Türküsü**" dışında, şiirlerini aruzla yazmıştır.

Eserleri

Şiirler: Gizli Figânlar, Malta Geceleri, Fırak-ı Irak (nazım-nesir), Bataarya ile Ateş (nazım-nesir)

Düzyazı: Çal Çoban Çal, İki Dost, Çalınmış Ülke

HÜSEYİN SİRET ÖZSEVER (1872-1959)

- Tefvik Fikret'in etkisinde şiirler yazmıştır.
- Servetifünun şairleri içinde duygusal yönü ve lirizmi en belirli şair olarak tanınmıştır.
- Dil ve tekniğe önem vermiştir.
- Aşk, kadın, tabiat, gurbet, aile, özlem temalarını işleyen lirik şiirler yazmıştır.
- Son şiirlerinde, hece ölçüsü ve sade Türkçe ile yazmayı denemiştir.
- "Ömer Senih" imzasıyla da yazmıştır.

Eserleri

Şiirler: Leyal-i Girizan, Bağbozumu (yeni tarz şiirleri) Kıvılcımlı Kül, Kaçak Geceler, Kargalar (manzum yergiler)

FAİK ALİ OZANSOY (1876-1950)

- Rezaizade Mahmud Ekrem, Namık Kemal ve Abdülhak Hamit Tarhan'ın etkisinde kalmıştır.
- Gerek dil ve üslup gerekse hayal kuruş ve duyuş bakımından eksiksiz bir Servetifünun şairi olmuştur.
- 1908'e kadar yazdığı şiirlerinde "aşk, kadın ve tabiat" temalarını bütünüyle romantik bir atmosfer içinde işlemiştir.
- Sonraki yıllarda yazdığı şiirlerinde ise **sosyal konulara ve yurt duygularına** geniş bir yer ayırmıştır.
- On üç şiiri çeşitli bestekârlarca bestelenmiştir.

Eserleri

Şiirler: Fani Teselliler, Temasil, Elhan-ı Vatan, Şair-i Azam'a Mektup, Mithat Paşa

Tiyatro: Nedim ve Lale Devri, Payitahtın Kapsında

ALİ EKREM BOLAYIR (1867-1937)

- Namık Kemal'in oğludur.
- Osmanlıcanın ve aruzun büyük savunucusu olmakla birlikte birçok şiirinde sade bir dil ve hece ölçüsünü kullanmıştır.
- Servetifünuncular içinde, **heceyi ilk kullanan** şairdir.
- Servetifünun dağıldıktan sonra Fecriati'nin kurucuları arasında yer almıştır.
- 1897 yılında Türk-Yunan Savaşı dolayısıyla yazdığı "**Vasiyet**" şiirinde Anadolu ağzını kullanarak konuşmaları doğal hâle getirmiş, nazmı nesre yaklaştırmış ve büyük yankı uyandırmıştır.

Eserleri

Şiirler: Zılal-i İlham, Kaside-i Askeriyye, Ruh-ı Kemal, Ana Vatan Ordunun Defteri, Lisan-ı Osmani, Kırmızı Fesler, Vicdan Alevleri, Şiir Demeti (çocuk şiirleri)

Tiyatro: Bâria

CELAL SAHİR EROZAN (1883-1935)

- İlk şiirleri klasik nazmın özelliklerini taşımaktadır. Daha sonra Servet-i Fünun'da yazdığı şiirlerde sanat için sanat ilkesine bağlı kalmıştır.
- Sade bir dil, akıcı bir üslup ile kaside ve gazeller söylemiştir.
- "**Aşk ve kadın şairi**" olarak ün kazanmıştır.
- Yazılarında şiir estetiği üzerinde durmamıştır çünkü ona göre şiir bir düşünce işi değil, duygu işidir.
- Fecriati ve Millî Edebiyat yıllarında yazdığı şiirlerinde dili sadedir.
- Daha sonraları Türkçülüğü görüş olarak kabul etmesine rağmen, bu düşüncesini şiirlerinde aynı rahatlıkla işlememiştir.
- Bu devirde yazdığı şiirlerinde Mehmet Emin'in etkisinde kalmıştır.
- Selanik'te Genç Kalemler topluluğuna katılmıştır.

Eserleri

Şiirler: Beyaz Gölgele, Buhran, Kardeş Sesi, Siyah Kitap

ELEŞTİRİ:

- Servetifünunculardan **Ahmet Şuayb sadece eleştiri türüne odaklanmıştır**. Sanatçı, Servetifünun'da **Hayat ve Kitaplar** başlığı altında eleştiri yazıları kaleme almıştır. Servetifünun sanatçılarının tamamı öğretici metin türlerinde eser vermiştir. Bunlardan yalnız Ahmet Şuayb sadece eleştiri türünde eser vermiştir.
- **Hüseyin Cahit Yalçın** da Servetifünun'a yöneltilen eleştirilere polemik düzeyinde cevap vermiş, eleştirilerini **Kavgalarım** adlı yapıtta toplamıştır. Yine bu dönemde eleştiri tarzında Halit Ziya **Sanata Dair**; Ali Ekrem Bolayir, **Şiirimiz** adlı yapıtları kaleme almıştır.

GEZİ YAZISI:

- Dönemin en önde gelen gezi yazarı **Cenap Şahabettin**'dir.
- Yazar memuriyetle görevlendirildiği Hicaz bölgesinde yaşayıp gördüklerini mektup hâlinde Servet-i Fünun dergisine yollamış ve bu yazılar **Hac Yolunda** adı altında yayımlanmış, daha sonra kitap hâline getirilmiştir. Bunun yanında **Avrupa Mektupları**, **Suriye Mektupları** ve **Afak-ı Irak** adlı yapıtları kaleme almıştır.

ANİ:

- Hüseyin Cahit Yalçın: **Siyasal Anılar, Edebiyat Anıları**
- Mehmet Rauf: **Edebî Hatıralar**
- Halit Ziya: **Kırk Yıl, Saray ve Ötesi, Bir Acı Hikâye**
- Ahmet İhsan: **Matbuat Hatıralarım**

TİYATRO

- Servetifünun Dönemi sanatçıları gerek sanat anlayışları gerekse baskı ve sansür nedeniyle tiyatro türüyle fazla ilgilenmemişlerdir. Çünkü tiyatroya büyük destek veren Ahmet Vefik Paşa görevinden alınmış, Ahmet Mithat Efendi'nin yazdığı *Çerkez Özdenler* adlı piyesin oynanması nedeniyle de *Gedikpaşa Tiyatrosu* yıkılmıştır.
- Bu dönemde tiyatro ile en çok ilgilenen ve başarıya en çok ulaşan Hüseyin Suat Yalçın'ın *Kirli Çamaşırlar*, *Çürük Temel*, *Kayseri Gülleri*, *Yamalar*, *Harman Sonu*, *Ahrette Bir Gün* (manzum tiyatro), *Hülle*, *Şehb* gibi oyunları vardır.
- Mehmet Rauf'un *Pençe*, *Cidal*, *Sansar* gibi oyunları bulunmaktadır.
- Cenap Şahabettin *Yalan*, *Küçük Beyler*, *Körebe* piyesleri kaleme almıştır.
- Halit Ziya Uşaklıgil'in *Fare*, *Kâbus*, *Füruzan* adlı tiyatroları vardır.

MENSUR ŞİİR

- Edebî bir tür olarak Fransız edebiyatında 19. yüzyılın ortalarına doğru ortaya çıkmış ve yaygınlık kazanmıştır.
- Edebiyatımızda bu türde ilk kitabı Halid Ziya Uşaklıgil *Mensur Şiirler* adıyla yayımlamıştır.
- Mensur şiirin moda hâline gelmesinde Mehmet Rauf'un Servetifünun dergisinde yayımlayıp *Siyah İnciler* adıyla kitaplaştırdığı çalışmalarının da önemli bir payı vardır.
- Mensur şiirde ifadeler şiir gibi ahenklidir ve ahenk sağlamağa yarayan alliterasyon ve asonansa, iç kafiye yer verilir.
- Edebî sanatların imkânlarından geniş ölçüde yararlanır.
- Bunlar bağımsız, başlıklı, başka bir türün içinde parça olmayan, kendi bütünlüğüne sahip kısa ve yoğun metinlerdir.
- Ritimsiz, uyaksız ama ezgili bir söyleyiş vardır.
- Mensur şiirlerde cümleler bir şiir gibi ahenklidir; ahenk sağlamağa yarayan aliterasyon ve asonansın yanında iç kafiye de yer verilir.
- Tasvir ve tahlil önemsendiği için uzun cümleler tercih edilir, söz sanatlarından yararlanır.
- "Ah, ey, oh, of" gibi ünlemler ve bunlarla başlayan cümleler oldukça yaygındır.
- Halit Ziya Uşaklıgil'in *Mezardan Sesler*, *Mensur Şiirler*; Mehmet Rauf'un *Siyah İnciler*; Celâl Sâhr'in *Buhran*, *Siyah Kitap*; Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Erenlerin Bağından*, *Okun Ucundan*; Ruşen Eşref Ünaydın'ın *Damla Damla*; Arif Nihat Asya'nın *Yastığımın Rüyası*, *Âyetler* bu türde yazılmış eserlerdir.